

Sygn. akt I PSK 263/21

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z powództwa J. Z.
przeciwko O. [...] Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.
o ustalenie istnienia stosunku pracy, wynagrodzenie za pracę, ekwiwalent za
niewykorzystany urlop wypoczynkowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 sierpnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w P.
z dnia 25 marca 2021 r., sygn. akt VI Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 25 marca 2021 r. zmienił zaskarżony wyrok częściowy Sądu Rejonowego w P. z dnia 17 września 2020 r. i oddalił powództwo J. Z. przeciwko pozwanemu O. [...] sp. z o.o. z siedzibą w P. o ustalenie istnienia stosunku pracy.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej powód podniósł zarzut naruszenia przepisów postępowania: art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez brak rozważenia roszczenia powoda

przez pryzmat art. 58 § 1 k.c., to jest nieważności umowy zlecenia, jako zmierzającej do obejścia przepisów prawa pracy o czasie pracy, obowiązku zapłaty wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych i za pracę w porze nocnej, prawa do urlopu wypoczynkowego oraz dostępu do pakietu świadczeń pracowniczych uwidocznione choćby w zmianie sposobu kalkulacji kosztów do przetargu z P. S.A., a także zarzut naruszenia prawa materialnego: 1) art. 734 § 1 w związku z art. 750 k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że powoda ze spółką O. [...] sp. z o.o. wiązał ważny stosunek zlecenia, mimo niezgodnienia ani w pisemnym formularzu umowy, ani też w formie ustnej istotnych podmiotowo warunków tej umowy (*accidentale negotii*), takich jak skład osobowy zespołu zleceniobiorców mających wspólnie z powodem wykonywać usługę; 2) art. 189 k.p.c. w związku z art. 22 § 1 i 1¹ k.p., przez ich błędną wykładnię wyrażającą się w uznaniu a priori niemożności zakwalifikowania wykonywania przez powoda pracy jako świadczonej w ramach stosunku pracy na rzecz pozwanego tylko z tego względu, że umowa nie zawiera bezwzględnego obowiązku osobistego świadczenia pracy, podczas gdy w rzeczywistości egzekwowany był taki obowiązek; 3) art. 5, art. 7 ust. 1 i 2 pkt 4 i 6 oraz art. 20 ustawy o ochronie osób i mienia (w brzmieniu na dzień zawierania kolejnych umów zlecenia) w związku z art. 22 k.p., przez ich niezastosowanie i pominięcie przy ustalaniu rodzaju stosunku prawnego specyfiki zarówno chronionego obiektu, jak i szczególnych wymagań stawianych przez ustawodawcę wynikających z faktu, że chroniony obiekt podlega obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne i podlega Ministrowi Obrony Narodowej, które wykluczają pracę w warunkach zlecenia, w szczególności dowódcy zmiany.

Wskazując na powyższe zarzuty, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w P. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w innym składzie oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Argumentując zasadność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, powód wskazał, że według niego istnieje konieczność rozpatrzenia naruszenia przepisów prawa procesowego, zwłaszcza art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w

związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez brak rozważenia roszczenia powoda przez pryzmat art. 58 § 1 k.c. Podniósł, że materiał dowodowy w niniejszej sprawie pozwala na stwierdzenie, iż działania pozwanego zmierzały do spaczenia natury stosunku łączącego strony. Pozwany początkowo wprowadzał w błąd powoda i utrzymywał go w przekonaniu, że nadal pracuje w ramach umowy o pracę, nie przekazał informacji o zmianie formy zatrudnienia z umowy o pracę na umowę zlecenie, skarżący był przekonany, że dalej pracuje na umowę o pracę, a kolejna umowa będzie umową bezterminową, następnie pozwany za pośrednictwem swoich pracowników zapewniał, iż umowy o pracę będą zawierane. Twierdzenia te oraz przykładowe grafiki z uwzględnieniem propozycji pracodawcy zatrudnienia w częściowym wymiarze stosunku pracy wyraźnie wskazują na stosowanie przez pozwanego praktyk zmierzających do obejścia przepisów prawa pracy dotyczących czasu pracy, a także przepisów o ubezpieczeniu społecznym.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości

odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1), obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291;

z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zatem zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531). Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Argumentując zasadność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, powód wskazał, że według niego istnieje konieczność rozpatrzenia naruszenia przepisów prawa procesowego, zwłaszcza art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez brak rozważenia roszczenia powoda przez pryzmat art. 58 § 1 k.c. Tak sformułowany wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie precyzuje, na której z podstaw przedsądu sformułowanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. skarżący domaga się rozpoznania skargi. Można jedynie domniemywać, że wobec sugerowanej konieczności rozpatrzenia naruszenia przepisów prawa procesowego, skarżący próbuje wywieść istnienie przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia

2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawnej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Autor skargi kasacyjnej nie przedstawił żadnego wyводу prawnego uzasadniającego tezę o kwalifikowanym naruszeniu przez Sąd Okręgowy wskazanych przepisów prawa.

Wypada przypomnieć, że na podstawie dokonanych ustaleń faktycznych Sąd drugiej instancji uznał, iż w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 15 grudnia 2015 r. powoda z pozwanym nie łączył stosunek pracy. Z uwagi na treść zawartych umów i sposób ich realizacji oraz rodzaj i charakter czynności wykonywanych przez powoda (dozór fizyczny, ochrona fizyczna osób i mienia), zdaniem Sądu, nie doszło do nawiązania między stronami stosunku pracy.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że powód był zatrudniony przez pozwaną spółkę w ramach stosunku pracy w okresie od 1 stycznia 2011 r. do 31 grudnia 2011 r. i od 1 kwietnia 2012 r. do 30 czerwca 2012 r., świadcząc usługi ochrony na stanowisku dowódcy zmiany. Ustanie łączącego strony stosunku pracy nastąpiło w wyniku rozwiązania umowy o pracę na skutek upływu czasu, na jaki została ona zawarta (art. 30 § 1 pkt 4 k.p.). Następnie powód zawarł z pozwaną spółką kolejno cztery umowy o świadczenie usług na warunkach zlecenia na łączny okres od

1 lipca 2012 r. do 15 grudnia 2015 r. Skarżący nie uchylił się od skutków prawnych swoich oświadczeń składanych pozwanej spółce, a wskazujących na jego wolę zawarcia umowy cywilnoprawnej a nie umowy o pracę. W toku postępowania powód nie podał konkretnych argumentów, które pozwoliły uznać, że składał swoje oświadczenia wobec pozwanego w stanie wyłączającym świadomie powzięcie decyzji i wyrażenie woli, pod wpływem przymusu, czy też pod wpływem błędu. Według Sądu, powodowi zaproponowano zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej, a skarżący dobrowolnie zawierał takie umowy. Sam fakt, że powód zwracał się do koordynatora operacyjnego R. M. o zawarcie umowy o pracę, nie oznacza, iż jego wolą było świadczenie pracy na rzecz pozwanej spółki wyłącznie na podstawie umowy o pracę. Przeczy temu kilkakrotne zawieranie przez strony umów o świadczenie usług, pisanie przez powoda podań o zawarcie umowy o świadczenie usług i oświadczeń o braku zainteresowania umową o pracę na warunkach zaproponowanych przez pozwanego w ofercie. Sąd podkreślił też, że obecnie powód jest emerytem policyjnym, zatem nie tylko z uwagi na doświadczenie życiowe, ale również z racji pełnionej uprzednio służby w charakterze policjanta, miał niewątpliwie rozeznanie, jakie dokumenty podpisuje, co oznacza złożenie własnoręcznego podpisu pod oświadczeniem o określonej treści. Sąd nie dał wiary twierdzeniom skarżącego, że został przymuszony przez pozwaną do złożenia oświadczeń o określonej treści i do zawarcia umów cywilnoprawnych, czy wpisywania w dokumentach wstecznej daty. Poza tym strona pozwana nie miała woli zawarcia z powodem umowy o pracę na okres objęty pozwem. O powyższym świadczyła nie tylko nazwa zawartych umów i ich treść, sposób wykonywania umowy przez powoda, ale także podnoszony w toku procesu fakt nierentowności kontraktu z P. S.A. w razie zawarcia umów o pracę z pracownikami ochrony. Zgodnie z zasadą swobody umów, o wyborze rodzaju podstawy prawnej zatrudnienia zdecydowały zainteresowane strony. Kierując się powyższymi przesłankami, zasadnym - w ocenie Sądu - było przyjęcie, że w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 15 grudnia 2015 r. powoda z pozwaną łączyły umowy cywilnoprawne (k. 20-40 uzasadnienia wyroku).

Skarżący zmierza w istocie do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału

dowodowego. Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia prawa (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone w tym zakresie przez autora skargi argumenty stanowią zatem polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi, podczas gdy zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309). Subiektywne przekonanie skarżącego o słuszności swoich racji jest niewystarczające dla wykazania tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jaką jest jej oczywista zasadność, ponieważ pojęcie to mieści się w sferze obiektywnej i łączy się z powinnością wskazania zarówno przepisów, które zostały naruszone, jak i takiego ich naruszenia, które będzie zauważalne bez wgłębiania się w tekst przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia.

Skarżący nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji postanowienia. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z art. 398²¹ w związku z art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 1 pkt 1 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).